

Täysistunto

Tiistai 5.3.2019 klo 14.11—18.22

9. Vammaisten henkilöiden välttämättömän avun ja tuen kilpailuttamisen lopettaminen

Kansalaisaloite KAA 2/2018 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 35/2018 vp

Toinen käsittely

Puhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Eduskunta on ensimmäisessä käsittelyssä yhtynyt talousvaliokunnan ehdotukseen kansalaisaloitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä. Nyt päätetään eduskunnan lausumista.

Keskustelu

18.01 **Hanna Sarkkinen vas:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva Ei myytävänä -kansalaisaloite on erittäin tervetullut ja erittäin tärkeä, ja on hienoa, että aloite on saanut eduskunnassa arvolleen sopivan käsittelyn ja positiivisen vastaanoton. Vaikka aloite teknisesti hylätään, niin sen sisältö etenee lausumien kautta, joista nyt päätetään. Lausumat velvoittavat tulevan hallituksen toimintaan ja tarpeellisiin lakimuutoksiin, jotta aloitteen sisältö etenisi.

Arvoisa puhemies! Kukaan ei Suomessa saa olla myytävänä, ja ihmisellä tulee olla oikeus ja mahdollisuus päättää omista elämänmittaisista palveluistaan ja omasta asumisestaan. Vammaisten elämänmittaisten palveluiden kilpailuttaminen pitääkin lopettaa. Kilpailuttamalla hankkiminen jättää ihmisen oikeussuojakeinojen ulkopuolelle, kaupankäynnin kohteeksi, vaille omaa osallisuutta ja vaille riittäviä vaikutusmahdollisuuksia.

Kilpailuttaminen tulisi siis lopettaa, mutta kilpailuttaminen ei ratkea sillä, että vammaisten elinikäisiä palveluita rajattaisiin hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle. Se ainoastaan tekisi näistä kilpailuttamisista sitten laittomia. Kilpailutus tulee kieltää muuttamalla sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöä sillä tavalla, että todetaan, että nämä palvelut järjestetään muulla tavalla kuin kilpailuttamalla. Sinänsä EU-sääntelyn puolesta on selvää, että jos näitä palveluita kilpailutetaan, niin silloin se täytyy tehdä hankintalain, joka perustuu hankintadirektiiviin, mukaisesti. Mutta jäsenmailla ei ole mitään pakkoa järjestää näitä palveluita nimenomaan kilpailuttamalla, joten tämän aloitteen tavoite voidaan saavuttaa muuttamalla lakeja, vaikka tämä esitetty hankintalain muutos ei sinänsä olekaan se tapa.

Arvoisa puhemies! Jo nykyinen laki kyllä mahdollistaisi kunnille muita tapoja järjestää näitä elinikäisiä välttämättömiä palveluita kuin kilpailutus, mutta silti erittäin paljon kunnissa tänä päivänä tehdään hintaa korostavia kilpailutuksia, joissa sitten usein laatu kärsii. Ja joka tapauksessa kun kilpailutusmenettelyllä palveluita hankitaan, niin tämä kohteena oleva henkilö jää oikeussuojakeinojen ja osallisuuden ulkopuolelle.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 170/2018 vp

Arvoisa puhemies! Seuraavan eduskunnan on pidettävä huolta siitä, että asia etenee seuraavalla eduskuntakaudella lainsäädäntöön aloitteen hengen ja eduskunnan ponsien mukaisesti. On aika laittaa piste tälle nykypäivän huutolaisuudelle.

18.04 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Vaikka päätösehdotuksena onkin nyt hieman tylyn kuuloisesti teknisesti ottaen hylätä kansalaisaloite, sisältyy silti näihin valiokunnan valmistelemiin ponsilausemiin monta tärkeää asiaa, joilla tässä kansalaisaloitteessa esiin tuotuja ongelmia ja epäkohtia lähdetäisiin korjaamaan.

On sinänsä surullista, että näitä asioita ei ole huomioitu aikaisemmin, vaikka valiokunta itsekin toteaa muun muassa, että Suomi on vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimuksen ratifioinut ja tässä sopimuksessa velvoitetaan edistämään henkilöiden täysimääräistä yhdenvertaista osallistumista ja muita asioita. Toisaalta todetaan myös, että perustuslainkin mukaan tällaiset asumiseen liittyvät asiat ovat erityisen suojelunalaisia. Silti tällaiset epäkohdat ovat edelleen olemassa, ja niitä täytyy lähteä kansalaisaloitteen voimalla muuttamaan. Jollain tavalla se on kyllä surullista kertomaa meidän lainsäädäntöprosessistamme. Tässä ei ole kysymys minkään lumilingon kilpailuttamisesta kunnan varikolle vaan ihmisten jokapäiväisessä elämässä välttämättömistä palveluista. Siinä suorastaan perusturvallisuus järkkyy, jos näitä palveluita lähdetään kilpailuttamaan ja tarjoajia vaihtamaan mielivaltaisesti.

Nämä asiat olisi pitänyt hoitaa kuntoon jo aiemmin, ja toivottavasti ne nyt hoidetaan mahdollisimman nopeasti tulevan eduskunnan ja hallituksen toimesta.

18.05 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Vammaisilla, kuten meillä kaikilla, on oikeus hyvään elämään. Tällä hetkellä tämä oikeus ei toteudu, sillä vammaisten elämänmittaisten ja välttämättömien palveluiden kilpailutuksessa on vakavia ongelmia. Nämä jatkuvat kilpailutukset rikkovat hoidon jatkuvuuden, ja kun hinta korostuu laadun kustannuksella eikä edes vammaisilla itsellään ole riittäviä vaikutusmahdollisuuksia näiden palveluiden valinnassa, niin seuraus on se, että palvelut eivät vastaa tarvetta ja vammaisten henkilöiden hyvinvointi ja terveys kärsivät. Siksi on äärimmäisen tärkeää, että kansalaisaloite Ei myytävänä on ollut täällä meillä käsittelyssä.

Vaikka tätä kansalaisaloiteta nyt ei tällaisenaan hyväksytä, niin siinä on erittäin tärkeitä nostoja siitä, miten meidän tulee toimia jatkossa, jotta me voimme korjata tämän ongelman niin, että me pystymme takaamaan myös vammaisille ihmisille sellaiset elämänmittaiset palvelut, jotka ovat pitkäkestoisia, turvallisia eivätkä aiheuta arkeen jatkuvia muutoksia. Tämä on asia, joka seuraavassa eduskunnassa tulee viipymättä korjata, sillä on aivan selvä se, että meidän on varmistettava se, että jokaisella vammaisella on oikeus hyviin palveluihin ja heillä on oikeus myös itse vaikuttaa niihin.

Sen takia olen iloinen, että vaikka tämä kansalaisaloite teknisesti sinänsä hylätään, niin tämä asiasisältö on kuitenkin meille yhteinen ja sen edistämiseen kaikki puolueet ovat sitoutuneet.

18.07 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Kaikki edellä käytetyt puheenvuorot ovat olleet minusta erittäin hyviä. On helppo jakaa se ajatus, että vaikka teknisesti ei voidakaan tätä nyt hyväksyä ja tämä hylätään, täällä on taustalla erittäin tärkeä ja arvokas ajatus siitä, että kilpailutusta ei saa toteuttaa niin, että se vammaisten ihmisten osalta käytännössä tarkoittaisi sitä, että koti vaihtuu jatkuvasti ja itse ei pysty vaikuttamaan niihin kysymyksiin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 170/2018 vp

Tämä tilannehan on usein aivan erilainen näitten henkilöitten osalta kuin muiden henkilöiden osalta. He ovat monesti paljon herkempiä ympäristössä tapahtuvien muutoksien suhteen, ja silloin kun puhutaan henkilöistä, jotka eivät itse kykene puolustamaan omaa etuaan, niin näissä tilanteissa itse ainakin lähdän siitä, että meidän päättäjien pitää tuntea erityistä vastuuta ja pitää huoli siitä, että paitsi yksittäiset tapaukset myös lainsäädännön luomat rakenteet ovat sellaisia, että heidän näkökulmansa, heidän elämässään tärkeät asiat ja turvallisuus, tulevat riittävästi otetuksi huomioon lainsäädännössä.

Haluan tässä todeta senkin, että vaikka nyt täällä raskaassakin eduskuntaprosessissa parhaillaan käsittelyssä oleva sote- ja maakuntauudistus sisältää paljon moititun valinnanvapauden, niin kyllä siinä on semmoinen erittäin myönteinen piirre, että tällainen kilpailutus poistuisi kyllä sitten, jos tämä uudistus saataisiin toteutettua. Silloin ikääntyvät ihmiset, vammaiset, heidän omaisensa, itse asiassa kaikki, jotka palveluita käyttävät, pystyisivät paljon paremmin itse vaikuttamaan siihen, mikä on se asumisyksikkö ja -paikka. Kaikki pantaisiin samalle viivalle, ja ne joutuisivat kilpailemaan parhaalla asiakaskokemuksella, ja tällöin tässä on kyllä kiistattomia myönteisiä piirteitä. Voi todeta, että tältäkin osin nykysysteemi sisältää ongelmia ja että se, mitä on kaavailtu, kaikkine haasteineenkin olisi kuitenkin iso edistysaskel nykytilanteesta näiden henkilöiden osalta, joita tämä kansalaisaloite koskettaa.

18.09 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Valitettavasti en päässyt kansalaisaloitteen ensimmäiseen käsittelyyn mukaan, mutta onneksi ehdin vielä saliin, sillä tämä on niin merkittävä asia ja tilanne, jossa nyt sitten pitkällisen rupeaman jälkeen olemme. Olen itse toiminut tämän kansalaisaloitteen suojelijana ja tehnyt, voiko sanoa, oikeastaan koko eduskunnassaoloaikani työtä erilaisten vammaisjärjestöjen kanssa ja erilaisten vammaisten perheiden kanssa ja kohdannut niitä arjen tilanteita, joihin kilpailuttamiset erityisesti asumis- ja palveluiden osalta ovat vammaisten kohdalla johtaneet. Nämä tilanteet ovat olleet perheille isoja tragedioita, ja huolta on kannettu tietenkin pysyvän ympäristön ja kodin vaihtumisesta sekä myöskin turvallisuutta tuovien ihmisten ja hoitajien vaihtumisesta.

Tämä kansalaisaloite on minusta osoitus myöskin kansalaisaloitteitten voimasta. Nimitäin tätä asiaa viime kaudellakin pyrimme hankintalakia uudistettaessa käsittelemään, ikään kuin etsimään ratkaisuja, miten voitaisiin lainsäädäntöä muuttaa niin, että se ei tapahtuisi, mitä käytännössä ympäri Suomen näissä kilpailuttamistilanteissa tapahtui. No, hankintalakia täsmennettiin, mutta siitä huolimatta käytännöt ovat edelleen olleet sellaisia, että vammaiset ja heidän perheensä päätyivät vammaisjärjestöjen kanssa siihen, että tekevät tällaisen kansalaisaloitteen.

Kansalaisaloitteen käsittely otettiin onneksi vakavasti eduskunnassa. Itse sain olla sosi- ja terveysvaliokunnassa tekemässä lausuntoa talousvaliokunnalle, ja siellä teimme kyllä todella kovasti töitä sen eteen, että saimme yksimielisen lausunnon — ja merkittävän lausunnon siinä mielessä, että vaikka tämä varsinainen kansalaisaloite alun perin tehtiin ikään kuin yhteen lakipykälään, toki myöhemmin myöskin tarkennettiin asiaa, niin halusimme, että nyt tarkastellaan asiaa laajemmin. Ja nyt työryhmä aloittaa työskentelynsä, miettii, mitä erilaisia lainsäädännön muutostarpeita meillä on, jotta voisimme vaikuttaa siihen, että vammaisten ja haavoittuvassa asemassa olevien koti ei olisi kilpailuttamisen alla toistuvasti.

Toivon, että tämä työryhmä saa työnsä päätökseen mahdollisimman nopeasti ja seuraava hallitus aidosti tekee ne toimet, joilla sitten muutamme suuntaa Suomessa tulevaisuu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 170/2018 vp

dessa. Tämä vaatii myöskin muita toimia kuin henkilökohtaisen budjetoinnin, jota aikaisemmassa puheenvuorossa esille nostettiin.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta pysyi ensimmäisessä käsittelyssä tekemässään päätöksessä kansalaisaloitteen KAA 2/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvät lausumaehdotukset. Asian käsittely päättyi.